THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper In The Province of Ontario, PUBLISHED BY
CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD.
251—253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967
Subscription Rates $6 PER YEAR, $3.50 SIX MONTHS
Single Copy — 3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O. Toronto Ont. January 22nd 1913

דער ראטשעסטער צוזאמענפאהר פון די שולען

די וועלטליכע אידישע ערציהונג איז נאך א נייע זאך. אבער אן ענטוויקלונג איז שוין דורכגעמאכט געווארן א פארשידענארטיגע.

צוערשט זענען געקומען די שולען וועלכע האבען זיך גרופירט ארום דעם שולען־פארבאנד. שפעטער זענען געקומען די שולם־עליכם פאלקס־שולען, וועלכע זענען געבליבען אפגעזונדערט אלס גרופע. אין צוליעצט זענען צוגעקומען די „ארביטער רינג" שולען. אבער צו דער צייט זוין די לעצטע צוויי פונקציאנירען, און פארגרעסערען אלץ מעהר זייער צאהל. איז די ערשטע באוועגונג, אין די לעצטע, כמעט אין גאנצען צופאלען, און דער שולען־פארבאנד איז אין גאנצען אויפגעלעזט געווארען.

ערשט יעצט אין ראטשעסטער ווערט געמאכט א צווייטער פארזוך אויפצולעבען די דאזיגע שול־גרופירונג. אין עס זענען זעהר גוט די באשלוסען וועגען איינשליסען העברייאיש אין די למודים. שאפען א בית־השעם פאר א צענטראלע א. ד. נ. וועגען איין זאך אבער ווערט ניט גערעדט. דאס איז וועגען פרובירען שאפען א פארשטענדיגונג פון די פארשיעדענע טיפען שולען.

מיר גלייבען ניט אין דעם שטעלען־טאפ, אז עס איז מעגליך צוזאמענצושמעלצען די אלע באזונדערע שולען, אבער טראצדעם וואס זיי מוזען זיך צוגעזען אין פיעלעם, איז אבער אויך דא פיעלעם וואס פארריינען זיי, פיעלעם געמיינשאפטליכעס פאר אלעמען, פאראינטערעס פירט אין דער נייער אידישער ערציהונג, אין עס איז א שאר. וואס ארום אויף דעם ראטשעסטער צוזאמענפאהר איז וועגען דעם ניט גערעדט געווארען.

די ניט געלונגענע פיהרערשאפט

צוזאמען מיט די קלאגגען וועלכע טראגען זיך ארום וועגען פיר דערעלע וואהלען ביי אונז אין קאנאדע האט זיך אויך פארשריבען א קלאגג אז האנאריבעל ארטהור מיהען, דער יעצטיגער פיהרער פון דער קאנסערוואטיווער פארטיי, וועט זיך צוריקציהען פונ'ם פאליטישען לעבען און וועט זיך פארנעהמען מיט זיין פרייוואטער פראקטיק.

עס איז ווייס ניט זיכער אויב די יעצטיגע ליבעראלע רעגירונג אין אטאווא וועט געהן צו וואהלען דאס יאהר. עס הענגט פיעל אף אין די רעזולטאטען פון מאסקאטשיווקע, וואו פראווינציעלע וואהלען קומען פאר דעם מאנאט. אויב דארטען וועט די ליבעראלע פארטיי וועדער זיעגען דאן מעג מען זיך אפשר ריכטען אויף פעדעראלע וואהלען קומענדען הערבסט.

אבער אז די קאנסערוואטיווע פארטיי וויל ביישטען איהר פיהרער, וועגען דעם איז קיין צווייפעל ניט.

ארטהור מיהען מיט אלע זיינע גרויסע פעהיגקייטען אלס פאלר־טיקער, האט זיך אריינגעזוויזען אלס זעהר ניט קיין געלונגענער פארטיי פיהרער.

זיין ער האט איבערגענומען די פיהרערשאפט פון דער פארטיי נאכן סעד ראבערט בארדען, געהט עס דער קאנסערוואטיווער פארטיי שלעכט שלימזל. אונטער זיין פיהרערשאפט איז זי געגאנגען פון איין גר־דשלאג צו דער צווייטער. און די גרויסע רייען פון דער פארטיי זענען אונטער'ן איינדרוק, אז דאס איז דעם פיהרער'ס שולד.

עס איז מעגליך אז אין דעם ליגט א גרויסער אמת.

סעד ראבערט בארדען פייענדיג פרעמיער אין דער צייט פון דער מלחמה האט מיט זיין פאליטישען חיש דערפיהלט אז נאך דער קאלר־ציאנס רעגירונג וועלכע ער האט געמאכט אין 1917, קען ער מעהר ניט זיין קיין שפאלטרייבער פון דער קאנסערוואטיווער פארטיי, און ער איז באצייטענס אוועק.

ארטהור מיהען, פארגעהענדיג זיין פלאן, האט די פאליטישע סיטואציע ניט גענוג אפגעשאצט. טראצדעם וואס ער האט יעדע ביי־עלעקשען פארלוירען איז ער דאך אין 1921 געגאנגען צו וואהלען; דריי יאהר נאך דער מלחמה. אין דער צייט וועגן דאס לאנד איז געווען אין דער ארבעראנגס פעריאדע, פון מלחמה צו פרידען.

דאס איז גרויז א געפעהרליכע צייט, און וועלכער פיעלע גרויסע דערגיערונגס־קעפ און פיעלע לענדער וועגען געפארען, אין מיהען אלס פאליטישער פיהרער האט גנדארפט לענגער וואהרען. עס וואלט איהם מעגליך שפעטער מיט א יאהר אויך ניט געהאלפען, אבער ער וואלט לכל הפחות געהאט מעהר צייט זיך צוצוגרייטען.

די מפלות וועלכע די קאנסערוואטיווע פארטיי האט צייט דאן אריבערגעטראגען, פארלירענדיג כמעט אלע איהרע שטארקע פעסטונ־גען אין מערב, אין א היכשע צאהל פלעצער אין אנטאריא, זענען פון דער פארטיי צוגעשריבען געווארען צו דער ניט געלונגענער פיהרער־שאפט פון ארטהור מיהען.

און אזוי איז שוין דאס מזל פון א פאליטישען פיהרער, כל זמן אלעס געהט גוט, איז דער פיהרער א העלד, קיים אבעה טוט זיך דאס פאליטישער רעדעל א דרעה, איז די ערשטע כפרה דער פיהרער.

עס איז אויך גאנץ נאטירליך, אז די קאנסערוואטיווע פארטיי זאל יעצט וועגן עס האלט ביי פעדעראלע וואהלען זוכען א נייעם פיהרער, וועט זיך די פארטיי פיליכט צוריק אריינכאפען אינ'ם זאטעל פון דער רעגירונג.

אין זיין גאנצער פאליטישער קאריערע האט זיך ארטהור מיהען ניט ארויסגעוויזען צו זיין קיין געלונגענער פיהרער. עס איז אמת אז ער האט איבערגענומען פון א פארטיי וועלכע איז ניט געווען געוהן פאפולער ביים פאלק. ווען ער וואלט אבער געווען א גענעראלער וואלט ער עס געווען פארריכט. ווייל צו יענער צייט האט זיך בלויז גר־פארערט א גנעיע עס צו טאן. און קוים איז עס איהם ניט געלונגען איז זיין פאליטישע גענעראליטעט געשטעלט געווארען אונטער א גרויסע פראגע צייכען.

ווער עס וועט זיין דער נאכפאלגער איז צווייפעלהאפט. דער איהמ־נאהל וועט אפשר זיין צווישען סעד הענרי דריומאן, דער געווע־זענער פינאנץ מיניסטער אינ'ם בארדען און מיהען קאבינעט, אדער דער יעצטיגער ליזענענאנט גאווערנאר פון אנטאריא הערי קאלאהאן.

פון א ספעציעל אידישען שטאנדפונקט עס ניט קיין באר־זונדערע געוויכט. ווייל ביי אונז איז נאך ביז יעצט ניט אריינגעשלעפט געווארען קיין ספעציעל אידישע פראגען אין פאליטישע קעמפיינס אדער אנשוס. עס איז דעריבער פון א ספעציעל אידישען שטאנדפונקט ניט וויכטיג וועד דער קאנסערוואטיווער פארטיי־פיהרער וועט זיין. איין זאך מוז מען אבער צוגעבען, און דאס איז אז ארטהור מיהען איז אן אויסגעצייכענער אידען־פריינט, און נאך אין 1916 ווען ער איז געווען אן אנטאנאלער פארטיי מיטגליעד, און די אידען זענען אין פארלאמענט אנטיסעמיטיש אנגעגריפען געווארען, האט ער די אידען פארטיידיגט.

אין דעם סך הכול פון די יעצטיגע וואהלען־קלאגגען, איז איין זאך זיכער, אז ארטהור מיהען וועט באצאהלען דעם פאליטישען פרייז פאר ניט געלונגענער פיהרערשאפט פון זיין פארטיי.

דעקאריישאן דעי אין ראטשעסטער

א טאג פון בלומען, מוזיק, און פארווייסונגען.

ראטשעסטער.

דער שבת־דיגער טאג איז דא גע־ווען א יום טוב טאג, א טאג פון דעקאר־ראציעס. אלעס איז געווען־זון באצייערט. די הייזער, די געשעפטען, די סטריט־קארס. אמפערהרסטע די מענשען, יעדער אמעריקאנער יענקי האלט עס פאר זיין חוב, אין דעם טאג צו צייגען זיין אכטונג צו זיין פרייען לאנד. ער פוצט זיך אויס מיט זיינע בני בית, קויפט א „שטערן־פאהן" פאר יעדען פון דער פאמיליע, און אלע צוזאמען לאזען זיך שמייכלענדיג אין נאס אריין, דעקאריר לכבוד דעם דע־קאריישאן טאג.

די חברים פון ראציאנאלען ארבייטער פארבאנד פארזיכערען אפילו, אז דעם גרויסען פאראד, אין וועלכען עס האבען זיך באטייליגט טויזענטער מענשען איז לכבוד די טאראנטער דעלעגאטען, וועלכע זענען דערווייל די איינציגע דעלעגאטען אין ראטשעסטער. אזא מזל האט שוין אנ־דער נאנטא. ביי יעדען קאנווענשאן, ביי יעדען צוזאמענקאהר זיינען זיי די ערשטע.

זאגט אבער לואי קאלראוטסק, אין חבר וואלערשטיין העלפט איהם צו, אז דאס וויל מען אונז אפנעמען, און אז דער אמעריקאנער דעקאריישאן טאג האט אן אנדער בעדייטונג. בלויז דערפאר וויל דער דעקאריישאן טאג ווערט געפייערט איבער אלע אמעריקאנער שטעדט, אין די ניו יארקער דעלעגאציע וויל דערפאר ניט אפפאהרען פון ניו יארק, בין מען, וועט פאר זיי דארט מאכען דעם זעלבען פאר־ראד.

ווי עס זאל ניט זיין. ראטשעסטער האט געהאט א פרעהליכען שבת טאג.

די זון האט גלייך אין דער פריה זיך פארבונדען דעקאריירט און זיך געשטעלט צום דיענסט פון דער דעקאראציע. מיט איהרע פארבען בונטען האט זי די ערשטע ארויס־גערופען מוזיקענטער און צעהנדליגער טוי־זענטער מענשען אויף די דעכער, אין די פענסטער, אין די גאסען. אנגעפילט יעדען ליידיגען פלאץ פון די זייטיגע דורכגע־גען, און די גאנצע שטאדט איז מיט אמאל ווי אנגעשלאסען געווארען פאר דער יוגענט, וועלכע האט געטראגען די פרייי־הייטס מומעס, וואס האבען זיך פון נעו שעהמט פאר די נייע געזעצען, וועלכע מאסערען און פיינינגען לאיאלע מענשען, עס פארגלוסט ארייצוגעהן א קוק טון אויף די שטאאטען.

* * *

ראטשעסטער האט פאראדירט, די גאנצע באפעלקערונג מיט שמייכלענדיגע געזיכטער האבען הילבג אפלאדירט די זיידענע פעהנער מיט די פיעלע שטערענס, וועלכע זענען אמאל געווען דער סימבאל פון יושר און פרייהייט.

עס האבען פאראדירט די קינדער פון די שולען. עס האבען פאראדירט די שטארט בעאמטע. הונדערטער וועגענס מיט בלומען, האט מען געפיהרט איבער די ראטשעסטער הויפט גאסען צו צייגען די רייכקייט פון שטאדט. און מערק־ווירדיג, ארום יעדען שעהן באפינדען וואגען בלומען זענען גענאגען ביי דער זייט די שווארץ הויטיגע מענשען מיט לאר־פעטעס אין די הענט.

מיט א וועהמאג אין הארצען און מיט טרויעריגען בערענקען אויף דער צוקונפט מוז יעדער פארנונפטיגער מענש פיהלענדער איד זיך צוקוקען צו דער שפאלטונג, וואס ווערט ביי אונז ארויס־גערופען דורך דעם שפראכען קאמף. ווע־ניג, וואס דאס אידישע פאלק געפינט זיך אין א פלחמה צווישען מיט דער וועלט ארום. בעדארפען מיר. נאך פיהרען מלחמה צווישען זיך אליין צום פרייך און נוצען פאר אונזערע שונאים, און צום אומגלוק פאר אונז אליין.

און די שפאלטונג אין הארץ פון אי־רישען פאלק נעהט וואס אמאל ברייטער און טיעפער. אמאל דייסט מען פון רעכטס, אמאל שלעפט מען פון לינקס.

אין דער מרה־שחורה'דיגער שטי־מונג, וואס הערשט צווישען אידישען פאלק, אין ראוש און פאניק פון זעלבסט־מארד — איז אריינגעפאלען א ליכטיגער שטראהל פון דער ערעפענונג פון דער העברעאישער אתיווערזיטעט אין ירושלים אלע ווייסען מיר גאנץ גוט, אז אן אר־ניווערזיטעט אין ירושלים קאן ניט פאר־בעסערען די עקאנאמישע לאגע פון די אידען אין פוילען, זי קאן קיין אין אידען פרנסה ניט שאפען. דאך האבען זיך אידען געפרעגט, און האבען געוואגט וויער פרייד ארויסצואוויזען העברער און ליכטיגער אפשר ווי מען האט עס באר־ארפט — איז געווארן געשריען! ניט רעמט מען פון אלע זייטען. ניט בלויז פיינד, נור אויך פרייגד, וועלכע שטעהען ניט איצט ביים רודער. געוואלד, אידען האבען געוואגט זיך צו פרעהען.

אונגער־וויין, זאגט מאן, האט די אויסטערלישע נאטור, אז בשעת עס בליהט אויף די פעלדער פון אלע לענדער, ווישט דא־מאלט אויף דער וויין אין פאאשען און אין די טונען, וועלכע געפינען זיך שוין אין די פעלדער פון ארץ ישראל — בליהט אויך אין אונזערע אדערען. אזוי איז עס געווען שטענדיג און אזוי איז אויך היינט.

אין ווייערער פון דער צווייטער זייט.

עס איז אויסגעפאלען דער צעהנטער יאהרצייט פון דעם ערשטען און פון דעם בעסטען פון די אידישע שרייבער. די אידישע דעמאקראטיע האט דעם טאג געוואלט פארוואנדלען אין אימפא־זאנטער ווירדיגער דעמאנסטראציע פאר דער אידישער ליטעראטור, וועלכע ווערט טאג־אין טאג־אויס פארשעהמט, ניט נור פון פרעמדע, נור אויך פון איינענע — מיז מען עס דוקא אויסטייטשען. אלס א קאנטר דעמאנסטראציע געגען דער אוני־ווערזיטעט, און עס דערנעהט אזוי ווייט אז מען פסקנ'ט אב, אז ניט קיין „אידישע אידען" האבען מארשירט דעם טאג צום גרויסען קבר, אזוי ווי א איד פון די נא־לעווקעס וואלט געווען דער איינציגער בע־רופענער אויסצושטעלען „שוואראדעס־סטוועס" אויף אידישע אידען, און דער־ביי פרובירט מען באצייכענען די אידישע קולטור אלס „זיינוועל דעם קאמאשענ־מאכערס" קולטור. פון ווען אן איז דאס זיינוועל קאמאשען מאכער געווארען א שיכמיווארט? און אויב „זיינוועל קא־מאשען מאכער" ווערט געפיינט דערמיט דער אידישער ארבייטער, זענען מיר שטאלץ אויף איהם, וואס בוקא דער פראר־דוקטיווסטער עלעמענט פון אידישען פאלק איז דער סרעגער פון זיין קולטור.

אבער ניט אין צייטונגס ארטיקלען האנדעלט זיך עס.

ארץ ישראל איז די האפנונג פון אי־רישען פאלק. ארץ ישראל באדארף און מוז ווערען דער אידעאל פון גאנצען אי־רישען פאלק. דאמאלס קאן ארץ ישראל האבען די בערייטונג, וועלכע מיר האפען, אז זי וועט האבען פאר אונזער ציקונפט, אויב זי וועט, ווי יעדעס אנדער לאנד פאר יעדען אנדער פאלק, ווי א מוטער אריינגעהמען אין איהר שויס אריין דאס גאנצע אידישע פאלק, אבער שוין איצט, ווען ארץ ישראל קאן נאך קוים שטעהן אויף איהרע איינגעגע פיס, ווען עס גע־פינען זיך נאך ניט אין איהר א צאהל אי־דען, וויפיעל דער מינדסטער אידישער קברץ פארמאגט, וויל מען שוין פון איהר מאכען א מוטער נור פאר איין עלעמענט פון אידישען פאלק — און פאר אלע איבערגיגע — א שטיעפמאמע און אנ־שטאט צו ציהען שטויסט מען אב.

— עס איז אמת, אז די וואס האבען גע־בויט ביז איצט ארץ ישראל, די וועלכע האבען אויף זייערע פליעצע געטראגען דעם הארטען יאך, וואס האבען מיט זייערע נאקעטע פינגער אויסגעגראבען דעם באדען, איז געווען יענער עלעמענט, וואס האט פארבונדען דאס אויפלעבען פון ארץ ישראל מיט דער אויפלעבונג פון דער העברעאישער שפראך. זיי האבען דאס בעארבייט דעם באדען ניט ווען ארץ ישראל שיינט אין זון פון סימפאטיעס פון דער וועלט און פון אידען, נור ווען ארץ ישראל איז נאך געווען, פארדרוסט אין שאטען פון פארגאנגענהייט און גליינכגיל־טיגקייט. צוליעב דעם איז, זעלבסטפאר־שטענדליך געווארען דארט די העברעאי־שע שפראך די הערשענדע. אבער קיינער האט נאר נישט געגען דעם, וואס די העב־רעאישע שפראך שטרענגט אן איהרע כחות אריינצופעלען פון קבר פון ספרים, אין וועלכע זי איז געלעגען אזוי פיעל יאהר־הונדערטער, און אויפשטעהן צום לעבען. יעדער אויפרייכטיגער און גוט־פיהלענדער איד מוז באגריסען, מיט זיך מיטפרעהען און באדארף מיטפיהלען צום אויפלעבען פון דער העברעאישער שפראך אין ארץ ישראל.

דאס איז אונזער יום טוב אין לעבען. מיר זענען טריי אונזער פראגראם, מיר זענען אפעהיג אין אונזער אויפגע־בע, אבצ'ג פארבאנד מיטגליעדער ערציי־הען מיט לייבע און אויפאפערונג צוויי הונדערט יונגע קינדער פאר דער נאציא־נאלער באוועגונג, פאר דעם ארץ ישראל געראנדט, שאפען און שפינען דעם אויפ־האלט פון דעם אידישען פאלק. ערציהען א זעלבסט שטענדיגען שטאלצען אידישען דור, און דאס איז אונזער באוועגונג, דאס איז אונזער יום טוב, דאס איז אונזער רע־ליגיאן.

מיר זעצען פאר דעם פארבאנדס אויפגאבע, די יוגענט נעהערט צו אונז.

יא, ראטשעסטער באווייזט עס, ראַ־טשעסטער פאראדירט עס.

אונזערע שול קינדער טראגען די פייהייטס אין הארצען. דער פארבאנד עמבלעם סליעט טיעף אין הארצען פון יע־דען אידישען קינד, זיי פאראדירען ניט אין „דעקאריישאן טאג" מיט הילצערנע ביקסען, זיי פאראדירען מיט זייער אי־דישקייט, מיט זייער גלויבען אין דעם אויפלעבען פון א פריי אידיש פאלק, און א בעסער לעבען פאר דער, גאנצער מענש־הייט.

יונג איז דער פארבאנד, און די יו־גענט געהערט צו איהם.

די ראטשעסטער פארבאנד חברים דיענען אלס באוויז, און מיר קומען נאכ־הער.

איצט איז אונזער „נעקסט".

צוויי שפראכען אדער צוויי נאציעס?

כדי מז מאכען שלום צווישען די ארץ־ישראל אידען און די אידען אין גלות און דאס בעסטע מיטעל איז די אידישע שפראך.

פון שלום אש

זיך מיטפרעהען און באדארף מיטפיהלען צום אויפלעבען פון דער העברעאישער שפראך אין ארץ ישראל. און דאס ניט בלויז אויס אויסעריליכע סבות, ווייל העב־רעאיש קאן ווערען די אינטערנאציאנאלע אידישע שפראך אין ארץ ישראל, אדער דערפאר, ווייל נאר פאר א העברעאישע ארץ ישראל קאן מען געווינען די סימ־פאטיעס פון דער וועלט און פון די רייכע אידען, וואס ליידער אהן זיי קאנען מיר ניט אויפבויען ארץ ישראל, ניט צוליעב דעם אליין, נאר אויך צוליעב אינערליכע סבות. א לעבעדיג קוועלענדער העברע־איש אויף ארץ ישראל באדען פארמאגט פיעל שעפערישע כחות, וועלכע וועלען זיין א ביכה פאר אונז און פאר דער וועלט. דאס זוינען מיינע איבערצייגונגען און אן דאס אויסגעגאסען איבער דער וועלט מיט אלע איהם ניט אפשר זענען די איינצעלהייטען אי־ן בערטריבען, אבער דא האנדעלט זיך ניט אין „הביומה". האבען מיר וועגען צום דירעקטאר ג. צמח, כדי קלאהר צו מיין פראגע וואס די איצט, און וואס זי האט אין דער אינטערעסענטע צמח געענטפערט:

די „הביומה" קליינט אויף דער פרעסע אין דער פרעסע געווארען בנוגע דער „הביומה". האבען מיר וועגען דירעקטאר ג. צמח, כדי קלאהר צו מיין פראגע וואס די איצט, און וואס זי האט אין דער אינטערעסענטע צמח געענטפערט:

די „הביומה" קליינט אויף דער פרעסע אין דער פרעסע געווארען בנוגע דער „הביומה". האבען מיר וועגען דירעקטאר ג. צמח, כדי קלאהר צו מיין פראגע וואס די איצט, און וואס זי האט אין דער אינטערעסענטע צמח געענטפערט:

מיט א וועהמאג אין הארצען און מיט טרויעריגען בערענקען אויף דער צוקונפט מוז יעדער פארנונפטיגער מענש פיהלענדער איד זיך צוקוקען צו דער שפאלטונג, וואס ווערט ביי אונז ארויס־גערופען דורך דעם שפראכען קאמף. ווע־ניג, וואס דאס אידישע פאלק געפינט זיך אין א פלחמה צווישען מיט דער וועלט ארום. בעדארפען מיר. נאך פיהרען מלחמה צווישען זיך אליין צום פרייך און נוצען פאר אונזערע שונאים, און צום אומגלוק פאר אונז אליין.

און די שפאלטונג אין הארץ פון אי־רישען פאלק נעהט וואס אמאל ברייטער און טיעפער. אמאל דייסט מען פון רעכטס, אמאל שלעפט מען פון לינקס.

אין דער מרה־שחורה'דיגער שטי־מונג, וואס הערשט צווישען אידישען פאלק, אין ראוש און פאניק פון זעלבסט־מארד — איז אריינגעפאלען א ליכטיגער שטראהל פון דער ערעפענונג פון דער העברעאישער אתיווערזיטעט אין ירושלים אלע ווייסען מיר גאנץ גוט, אז אן אר־ניווערזיטעט אין ירושלים קאן ניט פאר־בעסערען די עקאנאמישע לאגע פון די אידען אין פוילען, זי קאן קיין אין אידען פרנסה ניט שאפען. דאך האבען זיך אידען געפרעגט, און האבען געוואגט וויער פרייד ארויסצואוויזען העברער און ליכטיגער אפשר ווי מען האט עס באר־ארפט — איז געווארן געשריען! רעמט מען פון אלע זייטען. ניט בלויז פיינד, נור אויך פרייגד, וועלכע שטעהען ניט איצט ביים רודער. געוואלד, אידען האבען געוואגט זיך צו פרעהען.

אונגער־וויין, זאגט מאן, האט די אויסטערלישע נאטור, אז בשעת עס בליהט אויף די פעלדער פון אלע לענדער, ווישט דא־מאלט אויף דער וויין אין פאאשען און אין די טונען, וועלכע געפינען זיך שוין אין די פעלדער פון ארץ ישראל — בליהט אויך אין אונזערע אדערען. אזוי איז עס געווען שטענדיג און אזוי איז אויך היינט.

אין ווייערער פון דער צווייטער זייט.

עס איז אויסגעפאלען דער צעהנטער יאהרצייט פון דעם ערשטען און פון דעם בעסטען פון די אידישע שרייבער. די אידישע דעמאקראטיע האט דעם טאג געוואלט פארוואנדלען אין אימפא־זאנטער ווירדיגער דעמאנסטראציע פאר דער אידישער ליטעראטור, וועלכע ווערט טאג־אין טאג־אויס פארשעהמט, ניט נור פון פרעמדע, נור אויך פון איינענע — מיז מען עס דוקא אויסטייטשען. אלס א קאנטר דעמאנסטראציע געגען דער אוני־ווערזיטעט, און עס דערנעהט אזוי ווייט אז מען פסקנ'ט אב, אז ניט קיין „אידישע אידען" האבען מארשירט דעם טאג צום גרויסען קבר, אזוי ווי א איד פון די נא־לעווקעס וואלט געווען דער איינציגער בע־רופענער אויסצושטעלען „שוואראדעס־סטוועס" אויף אידישע אידען, און דער־ביי פרובירט מען באצייכענען די אידישע קולטור אלס „זיינוועל דעם קאמאשענ־מאכערס" קולטור. פון ווען אן איז דאס זיינוועל קאמאשען מאכער געווארען א שיכמיווארט? און אויב „זיינוועל קא־מאשען מאכער" ווערט געפיינט דערמיט דער אידישער ארבייטער, זענען מיר שטאלץ אויף איהם, וואס בוקא דער פראר־דוקטיווסטער עלעמענט פון אידישען פאלק איז דער סרעגער פון זיין קולטור.

אבער ניט אין צייטונגס ארטיקלען האנדעלט זיך עס.

ארץ ישראל איז די האפנונג פון אי־רישען פאלק. ארץ ישראל באדארף און מוז ווערען דער אידעאל פון גאנצען אי־רישען פאלק. דאמאלס קאן ארץ ישראל האבען די בערייטונג, וועלכע מיר האפען, אז זי וועט האבען פאר אונזער ציקונפט, אויב זי וועט, ווי יעדעס אנדער לאנד פאר יעדען אנדער פאלק, ווי א מוטער אריינגעהמען אין איהר שויס אריין דאס גאנצע אידישע פאלק, אבער שוין איצט, ווען ארץ ישראל קאן נאך קוים שטעהן אויף איהרע איינגעגע פיס, ווען עס גע־פינען זיך נאך ניט אין איהר א צאהל אי־דען, וויפיעל דער מינדסטער אידישער קברץ פארמאגט, וויל מען שוין פון איהר מאכען א מוטער נור פאר איין עלעמענט פון אידישען פאלק — און פאר אלע איבערגיגע — א שטיעפמאמע און אנ־שטאט צו ציהען שטויסט מען אב.

— עס איז אמת, אז די וואס האבען גע־בויט ביז איצט ארץ ישראל, די וועלכע האבען אויף זייערע פליעצע געטראגען דעם הארטען יאך, וואס האבען מיט זייערע נאקעטע פינגער אויסגעגראבען דעם באדען, איז געווען יענער עלעמענט, וואס האט פארבונדען דאס אויפלעבען פון ארץ ישראל מיט דער אויפלעבונג פון דער העברעאישער שפראך. זיי האבען דאס בעארבייט דעם באדען ניט ווען ארץ ישראל שיינט אין זון פון סימפאטיעס פון דער וועלט און פון אידען, נור ווען ארץ ישראל איז נאך געווען, פארדרוסט אין שאטען פון פארגאנגענהייט און גליינכגיל־טיגקייט. צוליעב דעם איז, זעלבסטפאר־שטענדליך געווארען דארט די העברעאי־שע שפראך די הערשענדע. אבער קיינער האט נאר נישט געגען דעם, וואס די העב־רעאישע שפראך שטרענגט אן איהרע כחות אריינצופעלען פון קבר פון ספרים, אין וועלכע זי איז געלעגען אזוי פיעל יאהר־הונדערטער, און אויפשטעהן צום לעבען. יעדער אויפריכטיגער און גוט־פיהלענדער איד מוז באגריסען, מיט זיך מיטפרעהען און באדארף מיטפיהלען צום אויפלעבען פון דער העברעאישער שפראך אין ארץ ישראל.

— באיזה מקום יש יותר יהודים, בארץ ישראל או בגולה? (און וועלכען ארט געפינט זיך מעהר אידען, אין ארץ ישראל, אדער אין אלע לענדער פון דער וועלט, וואס דאס איז אויך אין דער ווערט, נור מיר אידען באראפען דאך פארשטעהן, וואס עס הייסט ארויפצווייג־נען אויס אויסערליכע סבות, ווייל העב־רעאישע שפראך אין ארץ ישראל. אין דער אידישער שפראך אין ארץ ישראל, אדער דערפאר, ווייל נאר פאר א העברעאישע ארץ ישראל קאן מען געווינען די סימ־פאטיעס פון דער וועלט און פון די רייכע אידען, וואס ליידער אהן זיי קאנען מיר ניט אויפבויען ארץ ישראל, ניט צוליעב דעם אליין, נאר אויך צוליעב אינערליכע סבות. א לעבעדיג קוועלענדער העברע־איש אויף ארץ ישראל באדען פארמאגט פיעל שעפערישע כחות, וועלכע וועלען זיין א ביכה פאר אונז און פאר דער וועלט. דאס זוינען מיינע איבערצייגונגען און אן דאס אויסגעגאסען איבער דער וועלט מיט אלע איהם ניט אפשר זענען די איינצעלהייטען אי־ן בערטריבען, אבער דא האנדעלט זיך ניט אין „הביומה". האבען מיר וועגען צום דירעקטאר ג. צמח, כדי קלאהר צו מיין פראגע וואס די איצט, און וואס זי האט אין דער אינטערעסענטע צמח געענטפערט:

די „הביומה" קליינט אויף דער פרעסע אין דער פרעסע געווארען בנוגע דער „הביומה". האבען מיר וועגען דירעקטאר ג. צמח, כדי קלאהר צו מיין פראגע וואס די איצט, און וואס זי האט אין דער אינטערעסענטע צמח געענטפערט:

די „הביומה" קליינט אויף דער פרעסע אין דער פרעסע געווארען בנוגע דער „הביומה". האבען מיר וועגען דירעקטאר ג. צמח, כדי קלאהר צו מיין פראגע וואס די איצט, און וואס זי האט אין דער אינטערעסענטע צמח געענטפערט:

— בודאי, בארץ ישראל! — האט מיר אפגעענטפערט דאס 14 יעהריגע מיידעל.

איך ווייס ניט אויב דער ענטפער איז געווען אן אויפריכטיגער צו אן אנגע־ציי פאזיטיווע וואס דאס גלות האט גע־שאפען, א פארשטענדנונגס ארגאן פון נאציאן אידישע פאלק — די אידישע שפראך — דאס איז יא „גלות".

זעלבסטפארשטענדליך מוז אזא בא־ציהונג פון די ארץ ישראל אידען צום ציהונג פון די ארץ ישראל אידען אין גלות אין דאס בעסטע מיטעל איז די אידישע שפראך.

(פארזעצונג אויף פיירזיג 6)

זיכערהייט
די ערשטע באטראכטונג
זי זיכערהייט פון אייער דעפאזיט אין
The Province of Ontario Savings Office
איז גאראנטירט פון
דער אנטאריאר רעגירונג
אינטערעסט געצאהלט אויף אלע אקאונטס
הויפט אפיס: 15 קווינס פארק, טאראנטא
טאראנטאר אפיסעס יוניווערסיטי און דאנדאס, קארנער בעי און עדלייד, 549 דענפארט עוו.
אנדערע ברענטשעס אין:
האמילטאן, ניומארקעט, סיפארט, סט. קעטרינס,
עילמער, אטאוואַ, פעמברוק, וואקערמאן,
ברענדפארד, אוען סאונד, סט. מערים, און וואדסטאק.

קאָרעספּאָנדענץ

פון ה. מ. קירשענבוים

פארזוך אריינצופאהרען אין די שטאאטען.

קאנאדער בירגער פאפירען, אנער־קענט מען נאך גאס צו דאנקען, אהן אזעל־כע פאפירען, דיענען אפילו ניט קיין קרע־דענשעלס:

מענשען האבען פרובירט און — צוריק געפאהרען קיין טראנטא.

* * *

א וואהרט וועגען צוזאמענפאהר.

ראטשעסטער, די ערשטע אמעריקאנער שטאדט וואו דער אידיש נאציאנאלער ארבייטער פארבאנד האט ערעפענט א קינדער שולע, האט היינט דאס געלעגענהייט צו האבען ביי זיך די ערציהער פון דער נייער יוגענט. הערט היינט די נאציאנאלע לאזונג פון דעם יוגנגען פארבאנד, וועמענס מאטא עס איז, די צוקונפט גהערט צו אונז, דער יוגנגער דור וועט זיין אונזערער.

אזוי פאר די טראנטאר פארבאנד חברים וועט געווים זיין א טרייסט און פארגעניגען צו הערען פאלגענדען קוריאזו.

דער ארבייטער רינג האט זיך געפונען שוין א לענגערע צייט אין ארץ ישראל און געקענט גוט די הארטיגע פארטיי־ען אין דער ווערלד. אין דאס קומט אויף א פיקד'ל אדער א אינגעל פון ארץ ישראל, וואס לעבט פון דעם געלד, וואס מיר זאמלען פאר איהם דא מיט דעם כח פון דער אי־רישער שפראך, און וואס מיר זאמלען פון דעם לעבעדיגען אידישען פאלק אין דער „גלות"!

אנדערע בלומען פון גלות האט איהר יא געטענט פארפלאנצען אין ארץ ישראל און זיי זאלען זיך דארט צובליהען מיט דער נאנצער „פראכט און גלאנץ" — די שפעקולאציע, דער האנדעל און וואנדעל מיט אידישען באדען, דאס איז ניט „גלות", נור דאס בעסטע און דאס איי־ציי פאזיטיווע וואס דאס גלות האט גע־שאפען, א פארשטענדנונגס ארגאן פון נאציאן אידישע פאלק — די אידישע שפראך — דאס איז יא „גלות".

זעלבסטפארשטענדליך מוז אזא בא־ציהונג פון די ארץ ישראל אידען צום ציהונג פון די ארץ ישראל אידען אין גלות.

אנדערע בלומען פון גלות האט איהר יא געטענט פארפלאנצען אין ארץ ישראל און זיי זאלען זיך דארט צובליהען מיט דער נאנצער „פראכט און גלאנץ" — די שפעקולאציע, דער האנדעל און וואנדעל מיט אידישען באדען, דאס איז ניט „גלות", נור דאס בעסטע און דאס איי־ציי פאזיטיווע וואס דאס גלות האט גע־שאפען, א פארשטענדנונגס ארגאן פון נאציאן אידישע פאלק — די אידישע שפראך — דאס איז יא „גלות".

אנדערע בלומען פון גלות האט איהר יא געטענט פארפלאנצען אין ארץ ישראל און זיי זאלען זיך דארט צובליהען מיט דער נאנצער „פראכט און גלאנץ" — די שפעקולאציע, דער האנדעל און וואנדעל מיט אידישען באדען, דאס איז ניט „גלות", נור דאס בעסטע און דאס איי־ציי פאזיטיווע וואס דאס גלות האט גע־שאפען, א פארשטענדנונגס ארגאן פון נאציאן אידישע פאלק — די אידישע שפראך — דאס איז יא „גלות".

זיכערהייט

די ערשטע באטראכטונג

זי זיכערהייט פון אייער דעפאזיט אין

The Province of Ontario Savings Office

איז גאראנטירט פון

דער אנטאריאר רעגירונג

אינטערעסט געצאהלט אויף אלע אקאונטס

הויפט אפיס: 15 קווינס פארק, טאראנטא

טאראנטאר אפיסעס יוניווערסיטי און דאנדאס, קארנער בעי און עדלייד, 549 דענפארט עוו.

אנדערע ברענטשעס אין:

האמילטאן, ניומארקעט, סיפארט, סט. קעטרינס,
עילמער, אטאוואַ, פעמברוק, וואקערמאן,
ברענדפארד, אוען סאונד, סט. מערים, און וואדסטאק.